

SERRA

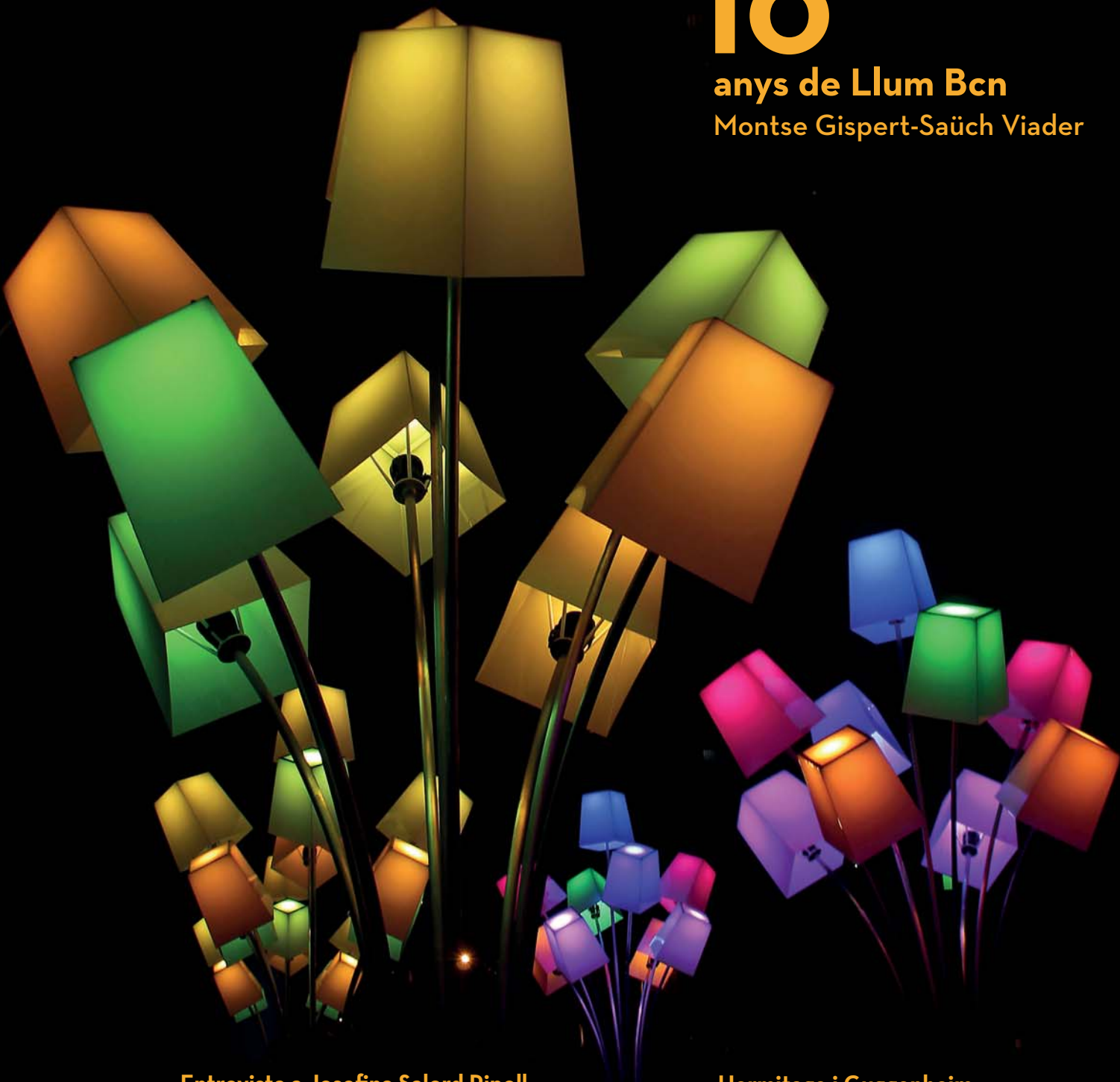
D'OR

745 GNER 2022 • 6,25 €

10

anys de Llum Bcn

Montse Gispert-Sauch Viader

Entrevista a Josefina Salord Ripoll

David Pagès i Cassú

2022: efemèrides, aniversaris i commemoracions

Joan Josep Isern

Record de Santiago Riera i Tuèbols

Xavier Duran i Escriba

Hermitage i Guggenheim

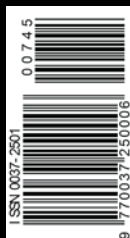
Lluís Permanyer

Lluís-Josep Comeron, cineasta artesà

Joan Millaret Valls

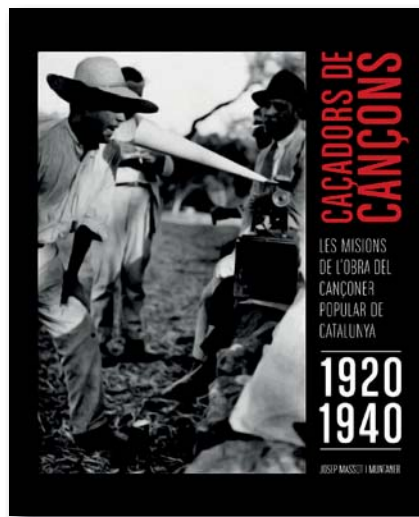
Pilar Aymerich. L'empatia revolucionària

Margot Mur

Seixanta-vuit viatges a l'origen de la cançó

per Pere Guixà

Josep Massot i Muntaner
Caçadors de cançons. Les missions de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya. 1920-1940
Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2021.

Aquest llibre no es pot entendre sense el que van ser al segle XIX i principi del XX les entusiastes investigacions del folklore, sempre a la cerca de la cultura popular que hi ha a la base d'una nació. Els qui han estudiat la història del conte saben que, per molt que el conte literari modern trobi l'expressió en la lectura silenciosa i en la lletra escrita, tot prové d'un contínuum, molt reulat en el temps, en què la transmissió de les històries es feia oralment... fins que algú (algú entre excursionista, etnògraf i escriptor) va resoldre travessar

boscós, trescar per muntanyes, arribar a pobles més o menys coneguts i parar-se davant d'un narrador àgraf, que devia mirar el folklorista amb perplexitat, sense entendre ben bé per què havia de narrar un conte a un foraster i per què aquell home l'annotava amb avidesa. Els alemanys germans Grimm són força coneguts com a compiladors; menys ho són les excursions de Maria Aguiló, Milà i Fontanals, Francesc Maspons i Labrós, Joan Amades, Apel·les Mestres o Jacint Verdaguer, entre molts d'altres, per aplegar contes, rondalles i llegendes.

El mateix es va fer amb la cançó popular l'octubre del 1921, quan el mecenes Rafael Patxot i Jubert va aliar-se amb Lluís Millet i Francesc Pujol per recollir la música i el text literari de les cançons populars cantades o recitades a totes les terres de la llengua catalana, des de la Catalunya del Nord fins a Alacant i altres llocs del País Valencià, passant pel Principat i per les illes Balears, sense oblidar l'Alguer. Allà on hi havia persones calia saber què cantaven. I llogar-ho a les generacions futures. Van fer-se 68 excursions per assolir-ho.

Calien voluntaris particulars o d'associacions interessats en el folklore. El Centre Excursionista de Catalunya aportaria el coneixement del país; l'Orfeó Català, l'impuls i la seu. Cada equip havia d'estar format per un músic i un transcriptor. L'oficina va ser primer al Palau de la Música i després en un pis de la via Laietana, a Barcelona.

Així va néixer l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya (OPCP), és a dir, la voluntat de recollir i inventariar totes aquelles cançons populars que es cantaven en aquells anys vint, moltes de les quals provenien de força segles enrere, segurament de l'edat mitjana. El primer de tot, abans de començar el treball de camp, va ser encabir a l'arxiu totes les obres anteriors sobre el mateix tema, així com agrupar tot el material folkloricomusical ja existent, però inèdit (com ara el fons Marià Aguiló i el de Rossend Serra). Tot seguit venien les missions. Rere aquesta voluntat d'acció i memòria, hi havia la certesa que un món s'extingia, que la gent encara cantava i tocava, però que el repertori i els costums canviaven. Calia preservar les cançons infantils, les de feinada, les de calendari, les improvisades...

El llibre present, a banda de brindar un munt de fotografies de músics i cantaires anònims, detalla les 68 missions per recol·lectar cançons i lletres. És un viatge per la geografia del país, per conèixer alguns folkloristes, per saber d'aquelles excursions sovint no gens fàcils de dur a la pràctica.

A l'inici del llibre, trobem l'opuscle que el 1922 es va adreçar des de la direcció de l'OCPC a tots els voluntaris, un opuscle per a «tots els amadors de la cançó popular catalana». Hi havia un reglament que calia seguir i una disposició per lliurar, un cop acabada l'excursió, el corpus musical recaptat. Malgrat

aquestes directrius, l'excursió podia portar moltes sorpreses.

Les missions eren un món obert a la curiositat i l'anècdota. Tot i que els missioners tornaven d'ordinari amb força enregistraments i transcripcions, la dificultat de la recerca era múltiple, plena d'imprevistos, de vegades de somriures. Els poblets més isolats devien ser una temptació difícil de resistir, ja que potser allà era on es trobava la cançó més valuosa, el tresor que més d'hora que tard podia perdre's. El viatge amb ase o cavall era comú (sovint amb tot l'embalum dels aparells fonogràfics). Els missioners topaven moltes vegades amb el fet d'haver de seguir el camí a peu. El mal temps sempre era una dissort. Hi anaven experts en música, però calia també algú que conegués bé els topants, ja que el risc de perdre's no era infreqüent. L'arribada a algun llogaret remot devia causar recel. Naturalment, el cantaire o el músic potser estava amb el seu quefer diari. O indisposat. O intrombable. Calia passar la nit allà?

Se'ns parla d'alguns cantants massa silenciosos, vergonyosos o feres-tecs. També de lliurar tabac o fer un cafè per relaxar l'instrumentista o el cantant, perquè se sentís còmode, de gust amb els forasters. Havia passat que es confonia el missioner amb un recaptador d'impostos. La cançó entonada per un nen podia diferir notablement de la del cantant més valorat. De vegades, el costum de cantar s'havia perdut, fet que devia causar estupor entre els missioners. O potser allà només es cantava la tonada de moda, la novetat musical que circulava per la comarca... L'èpica de la recerca, barrejada amb allò prosaic o atzarrós, juntament amb la meravella musical al final del dia, aquella cançó que per fortuna havia quedat enregistrada al fonògraf, devia crear moments colossals.

Tot això s'infereix del llibre present, que finalitza amb les tres últimes missions que el 1940, ja en ple franquisme, va fer Palmira Jaquetti. És un llibre que no existiria sense

els vint-i-un volums de l'OCPC que s'han fet per plasmar tot el material recol·lectat i transcrit en aquells anys vint. Els tres primers volums de *Materials* van fer-se entre el 1926 i el 1929. El juliol del 1936 tot queda interromput. Rafael Patxot va conservar l'arxiu entre França i Suïssa, i més endavant va haver-hi una disputa legal per tot aquest fons que finalment es va dipositar el 1991 al monestir de Montserrat. Des d'aleshores i fins al 2011, s'han publicat divuit volums més de *Materials* de l'OCPC, que cal sumar als tres inicials dels anys vint.

Aquest llibre, tot i el seu exterior bibliòfil, no està pensat per a especialistes, sinó per a aficionats a l'etnografia, el folklore i la música. Obra panoràmica, és la via d'entrada a un coneixement més profund d'allò que va imaginar Rafael Patxot el 1921 i que Josep Massot i Muntaner ha prosseguit en una feina de molts anys i d'homenatge a aquella labor de compilació artística.

piu-piu 47

2 CADIRES,
6 TORRONS
1 **5** PLATS!

**AI, QUE M'HE
DESCOMPTAT!!!
TORNEM, TORNEM
A COMPTAR!**

Publicacions de l'Abadia de Montserrat · piupiu@pamsa.cat · www.pamsa.cat · 93 245 03 03